

העלון לאברכי כולל בני הישיבות ולכל לומדי התורה

האיחוד בהידוד

המאחד בקרבו חיידים ותשובות בהלכה ובאגדה

לעילוי נשמת
המחנך הדגול שבמסירות ואהבה העמיד אלפי תלמידים
הרה"ג ר' שמואל ב"ר יצחק אריה זצ"ל
סולנפלד
מנהל תלמוד תורה 'תיבות התורה' במדינת ישראל
נלב"ע בפתאומיות היום, ט"ב תשפ"ה, תנצב"ה
הרופא לשבור לב יחשב עצב המשפחה הבהרה, ובחמת ציון ירושלים נוחמו

פרשת ויחי ~ חזקת שפ"ה גליון שנה ל"ט תשל"א

לע"ר ר' שמעון יהודה בן הגה"צ ר' אברהם יעקב (ויירל) עפשטיין זצוקלה"ה

כתב חידה

הוספת האות בסוף שמי הוא למעלת,
ובעבורה בין ארבעת הנוטלים מנתי.
בכישוף ובסם את זרע המלוכה איבדתי,
ובזכות תפילת הסב לא את כולם כיליתי.
בשמיעת השירה וההלל בתבוסתי נודעתי,
וטרם שלהריגה הוציאוני את בגדי קרעתי.
מ י א נ י ?
רמז: דמות מבין המלכים או הנביאים!

חילוקא דרבנן

כתיב (בראשית מ"ח י"ז): "ויאמר יוסף כי ישיב אביו יד ימינו על ראש אפרים וידע בעיניו ויתמך יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה". ופירשו: "ויתמך יד אביו". הרימה מעל ראש בנו ותמכה בידו". ומבואר, שהיה רע בעיניו יוסף מה שהקדים יעקב את מנשה לאפרים, ולכן ניסה יוסף לשנות זאת על ידי הסרת יד אביו מאפרים.
ע"י בפסוק (ש"ה): "ועתה שני בניה הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה פראונון ושמעון יהיו לי". ומבואר שעוד קודם לכן, כבר בעת ביאת יוסף ובניו לייעקב, הקדים יעקב בדבריו את אפרים למנשה, ומדוע כבר אז לא היה רע בעיני יוסף הקדמה זו של אפרים למנשה.
וצריך ביאור!!!
מדור זה נתרם לע"נ איסר יעקב בן מנחם מנדל וחנה בנה בת שמאי ז"ל

מענינא דסדרא

"זכור את יום השבת לקדשו" (שמות כ' ח').
היכן בפרשתינו, מצינו מעשה או הנהגה בענין שבת, או שניתן ללמוד על דבר מענייני השבת וכוחה והלכותיה, או על הדרכים והצורות הראויות אל הכנתה?
מדור זה נתרם לזכות חוה בת חיה שרה

המשך: מדוע נגזר עליה למות, ואצל רחל היה זה מחמת שגגה את התרפים ובכך נגזר עליה מיתה, אך עיקר מיתתה הוא עבור בעלה, כעונש על מעשיו.
ונהגה במשכל ראשון היה מקום לומר כי דרשות אלו חולקות זו על זו, שלדעת המדרש תיבת 'עלי' נדרשת מלשון 'בגללי' ר'ביסבתי, ואילו לדעת המדרש תיבה זו נדרשת מלשון 'עבורי', והיינו שיעיקר הכאב והצער על מיתת האשה הוא לבעלה. אך בהתבוננות קלה מבינים כי מלבד מה שאין כל מחלוקת בין הדרשות, כל אחת משלימה את רעותה, כי מחמת הדבר שאין אשה מתה אלא לבעלה, לכך מיתתה הוא בגלל ובסיבת הבעל, שכן הוא הנוגש הגדול במיתתה, והיות ויעקב עיבב את נדרו, לכך נענש במיתת רחל אשתו.
לאור דרשות חז"ל אלו מבאר רבי חיים בן עטר זצ"ל (האור החיים בחיבורו על הפסוק), מובן היטב טעם הדבר מדוע פסוק דידן נאמר במקומו מיד לאחר שיעקב מעניק ליוסף את הזכות שזרעו יחולק לשני שבטים, שיעקב אומר ליוסף כי באמת היה ראוי לו כי יוליד בעצמו בן נוסף מרחל אשתו ובו נתקיים ברכה והבטחה זו מאת ה', אך טעם הדבר מדוע הפסיד זאת ונמנע ממנו לידת בן נוסף, היא משום ששהה נדרו, ועל כן מתה עליו אשתו, ולכן מעניק ליוסף זכות זו של חלוקת זרעו לשני שבטים, אשר באופן זה ששני שבטים אלו יוצאים מיוסף, נחשב הדבר כאילו יצאו מיעקב ורחל, שכן יוסף הוא בבחינתו ההמשך הישיר של יעקב ורחל.
בדרך נוספת ביאר רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל (בחיבורו 'משך חכמה' על הפסוק), דטעם הדבר מדוע אמר יעקב ליוסף על חלקו במיתת רחל אמו, שיעקב חשש כי הן אמנם יוסף נשבע לו כי יקבורו במערת המכפלה שבארץ ישראל, ובוודאי יקיים את שבעתו, אך עדיין עלול להתעכב בענין מסיבות שונות ולאחר את קבורתו, לכך אמר לו ענין זה של מיתת רחל אמו, ורמז גדול רמז לו, שחלילה לו לעשות כמוהו שהתעכב בקיום הנדר, שכן התעכבות זו יש בה סכנה גדולה וכפי שאירע לו שמחמת כך מתה עליו רחל אשתו, אלא עליו לעשותו במהרה ובכך יזכה לכל הברכות.
ובתוספת הסבר בכוונתו, ביאר רבי ארון רייך שליט"א (ראש ישיבת 'וואולדייק' שב'לייקוואוד', כפי שמסר בוועד השבועי), דכל מה שמפחידים ומאימיים על הבא להשבע, זהו כאשר מטרות השבועה היא לברר את האמת ביחס לעבר, אך כאשר מבקשים להשביע אדם שיעשה מה שביקשו, באותה עת לא כדאי להפחידו ולאיים עליו בסכנת השבועה, כי עלול להיות שמחמת פחדו ימנע מהשבועה. ומסיבה זו לא רמז יעקב ליוסף דבר בפרשה הראשונה בה ביקש ממנו אודות קבורתו. אכן כאשר חלה יעקב ויוסף בא אליו עם בניו להתברך, ויעקב מרגיש כי קצו קרוב ובעוד זמן קצר יגיע עת קיום השבועה, זהו הזמן לחזק אצל יוסף את ענין השבועה וקיומה בזריות, ולכן תחילה העניקו לו את מנתו המיוחדת להוסיף לו שבט מבניו, ולאחריה בטרם בירך את הבנים, רמז לו את החשיבות וההכרח לקיים את השבועה בזריות, כדי שכאשר יגיע העת והזמן של מיתתו, יוסף יקיים את השבועה בלי שום עיכובים, ובמהירות יעלה לקבורה במערת המכפלה.

נפלאות מתורתך

"ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל בארץ פנען בדרך בעוד כפרת ארץ לבא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרתה הוא בית לחם". בראשית מ"ח ז'. דברי יעקב הללו ליוסף אודות מיתת אמו וקבורתה בדרך אפרת שבארץ כנען, ולא שם: "ואני בבאי מפדן וגו'. ואף על פי שאני מתיירח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען, ולא כך עשיתי לאמך, שהרי סמוך לבית לחם מתה... ולא תאמר ששמים מלהולכה ולקברה בחברון, עת הגרוד היה, שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה; ואקברה שם. ולא הולכתיה אמילו לבית לחם להניסה לארץ, וידעתי שיש בלבך עלי [תרעומת]. אבל דע לך שעל פי הדבור קברתיה שם, שתאה לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבזרואדן, והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר (ירמיה ל"א י"ד), קול בקרה נשמע רחל מבכה על בניה וגו', והקב"ה משיבה (שם ט"ו-ט"ז), יש שָׁכַר לְפַעְלָתָהּ וְאִם ה' [וגו'], וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבְלָם".

ופשטות ביאור דבריו, וכדברי הראשונים שם, דכיון שבסמוך ביקש יעקב מיוסף כי לאחר מיתתו יטרח להעלותו לקבורו במערת המכפלה שבארץ ישראל, ובעקבות כך תתעורר בלב יוסף וישאלה כי אם כה חשובה הקבורה במערת המכפלה, מדוע לא טרח אביו לקבור בה את אמו שהיתה חביבה מאוד בעיני יעקב, ועל כן בטרם ישאל על כך מיוסף, הקדים יעקב להשיב לו טעם הדבר, שהיה זה על פי הדבור מתוך מטרה עתידית שרחל תהיה לעזרה לבניה בשעת גלותם.

ונהגה בפרשטתו נאמרו שתי פרשיות אודות ביקורי יוסף אצל יעקב, הראשון (שם מ"ז, כ"ט-ל"א), כאשר יעקב הרגיש כי קרבו ימיו למות, בו נקרא על ידי אביו לבוא, ובמהלכו ביקש יעקב מיוסף בנו כי ישבע לו לגמול עמו חסד ואמת לבל יקברו במצרים אלא ישאנו ממצרים לקבורו עם אבותיו. השני (שם מ"ח), כאשר נאמר ליוסף כי יעקב אביו חולה, הלך לבקרו כשלוך עמו את שני בניו, ובאותו מעמד יעקב אומר לבנו כי את הברכה שברכו ה' מעניק לו ששני בניו אפרים ומנשה יחשבו כשבטים בעם ישראל. בהמשך הדברים יעקב מבקש כי יקחו אליו את הבנים כדי שיברכם, ולאחר שנשקם וחבקם ברח את יוסף ואת בניו בשכול ידיו ובברכה המיוחדת כי בהם יברכו כל ישראל את בניהם, ובסיום הדברים אמר ליוסף אודות הגאולה העתידה וסימני הגואל, וכן נתינת שכרו על טרחתו בעיסוק קבורתו את העיר שאכן בה יזכה להקבר.

לאור הדברים הנזכרים שפסוק דידן אמרו יעקב ליוסף בעקבות בקשתו לטרוח לקבורו במערת המכפלה שבארץ ישראל, הקשו המפרשים לדורותיהם (משיבת נפש, אלשיך, דברי דוד, אור החיים, נחלת יעקב, הכתב והקבלה ועוד הרבה), לכאורה מקומו של פסוק זה הוא בפרשה הראשונה בה יעקב קרא ליוסף וביקש ממנו כי יעסוק בקבורתו, ולא בפרשה השנייה בה יוסף הגיע עם בניו להתברך מיעקב.

וביישוב הדבר נאמרו מהלכים רבים, ונביא קצתם.

הנה ארץ ישראל התחלקה בנחלה לכל השבטים מלבד שבט לוי שלא נטל חלק בארץ, כאשר ראונו ג' וחצי שבט הנחשה נטלו חלקם בעבר הירדן, ואילו כל שאר השבטים קיבלו את נחלתם בתוככי ארץ ישראל, כמפורש בפסוקים. ודבר פשוט הוא כי אלמלא העניק יעקב ליוסף את המתנה הגדולה כי שני בניו יחשבו כשבטים נפרדים, חלוקת הארץ היתה באופן שונה, כי אינו דומה חלוקה בין אחת עשרה יורשים (בה יוסף נוטל חלק אחד), לחלוקה בין שתיים עשרה יורשים (בה יוסף נוטל חלק נוסף בעקבות מה שבינו נחשבים לשני שבטים), אשר באופן זה, כל חלק הינו קטן יותר ומוכרח להיות גם שונה במקומו.

ובענין המקום הראוי לאדם לקבורה, איתא בב"ב ק"ב א', דראוי לאדם להקבר בקבר השייך לו בנחלת אבות, וכפי שאמרו שם על מינחם כי בוודאי נקבר במקום השייך לו לצמיתות, אך אי אפשר לומר שיקבר בשדה קנויה העתידה לחזור לבעליה ביובל: "אם כן, נמצאת שדה חוזרת ביובל, ונמצא צדיק קבור בקבר שאינו שלו".

לאור הדברים הללו מבאר רבי יוסף בכור שור, ובדומה גם המשבית נפש ועוד, מובן היטב טעם הזכרת פסוק זה אודות קבורת רחל בדוקא במקום זה, בו יעקב מעניק ליוסף את המתנה הגדולה כי שני בניו יחשבו כשבטים נפרדים, באומרו, כי אילולי מתנה זו אכן היה ראוי לקבור את רחל במערת המכפלה, אך מאחר וידע יעקב כי עתיד להרויח את נחלת יוסף בחלוקתה לשני חלקים, ידע גם כי בגורל הנחלה יעלה מקום זה בחלקו של בנימין, וכפי שאכן נמצא, כדברי הפסוק (ש"א י' ב'): "...עם קברת רחל גבול בנימין בצלצח...". הגם שסמוך הוא לאפרת הנמצאת בחלק יהודה, נמצא כי פסוק זה מקומו בדיק לאחר הענקת הנחלה הכפולה ליוסף, כי הידיעה אודותיה גרמה לבחירת המקום, מלבד הטעם הנוסף על שם העתיד.

איתא בויק"ר ל"ז א': "אמר רבי שמואל בר נחמן, כל מי שנודר ומשהה את נדרו, סוף שבא לידו ע"ז וגלוי עריות דאמר דמים ולשונו הרע. ממי אתה למד, כלהון מיעקב, על ידי שנדר ושהה את נדרו אל לידו כולל... ורבנן אמרי, כל מי שנודר ומשהה נדרו, קובר את אשתו, הדא הוא דכתיב, ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל".

וביאור דרשות אלו, כי בעת יציאת יעקב בדרכו אל לבן, לאחר שראה את מראה הנבואה עם הלום הסולם בו התברך והובטח מה' על ריביו וזרעו ושמיירתו המיוחדת עליו, באותה שעה נאמר (בראשית כ"ח, כ"ב): "ויבך יעקב נדר לאמור אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אני הולך ונתן לי לחם ולבגד ולבשר ושבתי בשלום אל בית אבי והיה לי אלהים. והאבן הזאת אשר שמתני מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנה לך". ולמרות שיעקב יצא שלם מבית לבן, השהה לקיים את נדרו, ולכן באו עליו צרות רבות. ודרשו רבנו, כי בפסוק דידן אומר יעקב ליוסף, כי מיתתה של רחל היא בגללו שיעיבב את קיום נדרו, ויתפרש לשון 'עלי' האמור במיתת רחל, שמשמעותו 'בגללי' ר'ביסבתי.
ודרשה נוספת מצאנו בענין מיתת רחל, כדאיתא בסנהדרין כ"ב ב': "תנא, אין איש מת אלא לאשתו, ואין אשה מתה אלא לבעלה. אין איש מת אלא לאשתו, שנאמר (רות א' ג'), וימת אילימלך איש גַּמְי. ואין אשה מתה אלא לבעלה, שנאמר, ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל". ופשטות ביאור דרשה זו על מיתת האשה שהיא לבעלה, דהן אמנם מבחינת האשה ישנה סיבה

כל החובות שמורות ליחידי בחידי' - לרבינו הרמב"ם - מודיעין עילית - ארץ ישראל

שבדירתו, ישנים חמשה ילדים, חלקם נערים, וכמדומה שלא אמר אדם מעולם צר לי המקום, והשולחן שעליו נערמו ספרי קודש לרוב, בהם ככל הנראה עסק ר' ירמיה בתלמודו עד לפני רגע, מחמת ישנו והתנודותו, נסמך בחלקו על הקיר, כך שנשארו מעבר צר בין השולחן למיטות, בהם הכניס ר' ירמיה שני כסאות ישנים, והציץ בפניו לשבת, כשהוא יוצא אל עבר המטבח להביא שתיה לכיבוד.

בשעה זו שר' ירמיה השאירו לבדו בחדר, הביט אליהו אל כל עבר, ועיניו וליבו לא היו מסוגלים לעכל את העניות הנוראה שיש בבית, כאשר מבין כותליו ניכר, שאין לו ולמשפחתו בעולם, אלא עמל התורה קיום המצוות, ולא זו בלבד שלא מציק להם כמעט עניני עולם הזה, הם אינם מרגישים כלל שחסר להם דבר או שהם מנותרים על מה שהוא.

*

ר' ירמיה נכנס לחדר עם כוס תה מהביל, הניח את הכוס ליד אליהו, ולאחר שהתיישב בסמוך אליו, אמר, שכעת הוא יפתח ולשוחח עמו, וכמה פעם אני שובר על ליבי.

אליהו פתח ואמר, עז תקופה ארוכה שאני עוקב אחריך ורואה את האושר הרב שיש לך, ואני מקנא בך קנאה עזה בשל כך. במיוחד כאשר מצבי הכללי והבריאותי, הודו לה' כי טוב, תמיד טוב ומצויין, ואף עושרי גדול רב, ובכל זאת אין לי כל אושר בחיי. ככל שאני רודף עוד ועוד אחר העושר, שבסברא הפשוטה הוא זה שמביא את האושר לאדם, בכל פעם אני שובר על ליבי בראותי שהעושר הרב רק מרחיק ממני את האושר עוד ועוד, ועל כך, סיים אליהו את דבריו, חשבתי בדעתי לבוא אליך להתיעץ עמך היאך מגיעים אל האושר והשמחה.

כשמעו ר' ירמיה את הדברים, החריש כמה דקות וחשב בדעתו מה התשובה הטובה והנכונה ביותר שניתן להשיב לו, שאולי יש תשפיע עליו טובה ולברכה, וליבו נשא תפילה לטוב מרומים, שיתן לו את הדעה והבנה להשיב לו כדת של תורה, דברים אשר אכן ישפיעו עליו.

כשסיים את תפילתו, החל לומר לאליהו, מתוך דברך אני מבין, שהנחת היסוד היא שהעושר מביא את האושר, ועל כן שאלתי היא, מניין לך יסוד זה.

הסברא ואמרת זאת, השיב אליהו, שכל מי שאין לו מה שהוא צריך, לא אותם מסכנים ועניים, האושר לא יכול לשכון בקרבם המלא מרירות וקשיים. ואילו מי שיש לו, טוב לו והוא מאושר.

אתה מאוד חזק בסברא, השיב ר' ירמיה, אבל המציאות רחוקה מאוד מסברא זו, מעולם לא ראיתי עשיר רגוע ושל, שהאושר נסוך על פניו, ומאידך, אני מכיר רבים שאינם יודעים אם בכלל יהיה להם מה להאכיל את בני ביתם באותו יום, אין להם קצה חוט המיניק יבנה ללם את דמי השכירות על דירתם שהם מתגוררים בה, ביתם מלא בצרות צרורות, ובכל זאת, תמיד האושר נסוך על פניהם, לא ניתן להעלות על הדעת שהם סובלים מדבר כל שהוא.

ואולי יש בכך גם סברא, המשיך ר' ירמיה ואמר, שאדם עשיר לעולם לא יהיה לו רוגע ושלווה. תמיד יש לו לחצים, אולי הדולר יעלה, שמה המניק יבנה, אולי העסקה החדשה תכשל, ועוד כהנה וכהנה דאגות אחרות, אשר טומנים בתוכם סיכויים וסיכונים של מיליונים, לעומת, דאגתו של העני היא על כמה מאות שקלים, כך שהרבה יותר קל לו להיות רגוע ושל. וזאת מלבד מה שלעשיר יש תמיד חוסר מנוחה שמא ידים בלתי נקיות יגעו בקיר המסויד והמבריק, ילכלכו את הספות היקרות, יטנפו את השטיחים, או ישברו את הויטרנה וחלק מהסטים המיוחדים שיש לו, כך שתמיד האושר בורח ממנו, ואילו לעני אין חששות כאלו. אולי אדרבה, נגיעה בידיים תוסיף קצת צבע לקיר הדהוי, ושבירת כלי אינה סיבה לדאגה, אלא לאמירת 'מזל טוב', שהשביחה הזו תהיה לישון ולשמחה למזל טוב.

איני אומר, הוסיף ר' ירמיה, שאדם שיש לו עשירות עליו להפסידה. חלילה וחס, ראוי יש בידי כלים גדולים לעשות צדקה וחסד ולעזור לאחרים, וכפי שהתורה מחנכת אותנו, ומטבע לשון ידוע קבעו בעלי המוסר, ש'הגשמיית של השני זה הרחוניות שלי', ובאופן זה, של מחשבה על האחר, היאך לסייע בעדו ולהקל מעליו את סבלו, היא זו שמביאה לאדם את אושרו. וזאת תדע, כי הרגשת האושר והסיפוק באה לאדם, על ידי נתינת סיוע לאחרים, ומילוי חסרונותיהם.

*

המשך בעמוד הבא

מתגלגלת כמאלה, ומרתקת את קהל השומעים, וכן על זה הדרך, רבים מתקנאים ברעיהם, במיוחד באותם שיש להם תכונה הפוכה או שונה מהם.

*

על אחד בני העיר נראה כי אינו מושא לקנאת אף אדם, הלא הוא ר' ירמיה לכוטיגענרפונקראנקאונארם*, שזה שנים מתיישר בייסורי איוב קשים ומרים, בני ביתו החולניים, ובמחלתו הכרונית, ואף פרנסתו דחוקה עד מאוד, ומתגורר עם שנים עשר ילדיו בדירת שלשה חדרים קטנה וצפופה, כאשר אף לא תמיד יש לכולם להם לאכול ובגד ללבוש, ואורח חייו ונסיונותיו, ביחס לכל אדם, אינם מושא לקנאה, ובודאי וודאי שלא ביחס לאליהו.

הפלא הגדול הוא, שלמרות המחסור, הצער והיגון הרב בו חי ר' ירמיה, פניו תמיד שמחות ומאירות, הוא יודע תמיד לומר את המילה הטובה והנכונה לכל אחד, כאשר כל מי שאינו מכירו יכול לחשוב עליו שאין כמוהו בלא צרות ואיגות, ואילו אליהו, שלכאורה חייו הם המאושרים בעולם, האושר הגדול לא נראה כלל על פניו. לא ידוע על אדם שראה אי פעם את פניו כשהם קורנות משמחת עשירותו או עסקיו הרבים והרווחיים, או מהנחת היהודית הרבה שהוא רואה מבניו, גם לא בעיצומו של יום הפורים או בעת שמחה משפחתית, אלא אדרבה, מראה פניו כמעט בכל עת כבתשעה באב קודם חצות וכאדם שמתו מוטל לפניו.

מה צמותחולל בליבו של אחר, כמעט שלא ניתן לדעת, אבל רבים משערים שאין ר' ירמיה מקנא כלל בשום אדם. השלווה המרובה הפרושה על פניו, אינה מעטה חיצועי גרידא, אלא מראה את עומוק דעתו ומחשבותיו, שהוא אכן מרגיש שטוב לו. כשפעם מאן הדוא דרק לעברו את המשפט שהוא בדרגת 'צדיק ורע לו', השיב, שהדבר היחיד שרע לו, הוא על כך שאיני צדיק, אבל מלבד זה, כל ימי חייו טובים, ועל כך הוא מודה ומהלל להקב"ה בכל עת ושעה.

אבל את דעתו של אליהו, לא צריך לשער ולנחש. בכל עת הוא אומר את דעתו בפני בני משפחתו מכרו וידידיו, שהוא מקנא קנאה עזה בו... ר' ירמיה! הוא מקנא באושרו ובשמחת חייו, ברוגע ובשלוה בה הוא מתמודד עם הקשים שבנסיונות החיים, ותמיד טוב לו, ומוסיף אליהו ואומר, שלעומתו, לו עצמו, למרות שביתו מלא ברכת ה' וכל טוב ארץ מצרים, תמיד רוחו סוערת ורעה, המרמור שהוא מרגיש 'אוכל' אותו, וכל ימיו הוא מתוח ועצבני, סר וזעף.

*

באחד הימים אזר אליהו עוז ותעצומות, וביקש מר' ירמיה לבוא לשוחח עמו מעט, במקום פרטי, שלא יראו אותם יחדיו ויאזינו להם. ר' ירמיה השיב לו בשמחה רבה, והזמינו לביתו לשעת ערב מאוחרת, בה יוכל לבוא ולשוחח עמו כאוות נפשו, בלא שיפריעו.

עד כמה שאליהו דמיין את ביתו של ר' ירמיה ועניו, הוא לא הצליח להגיע אפילו לעשירית ממצבו האמיתי. ויתכן והסיבה היא מחמת שאת העניות אליהו אינו מכיר אפילו מרחוק. כבר בעומדו מרחוק, ראה שמדובר בבני ישן מאוד, שמצבו החיצוני מראה מעט על עוני המתגוררים בו. כשנכנס לתוככי הבנין, ואף עמד מול דלתו, דלת עץ פשוטה ומקולפת, באותו רגע חשב שכבר דבר לא יפתיע אותו. לאחר שנקש על הדלת, היא נפתחה רק עד כדי מחצית, ור' ירמיה קרא לו להכנס לביתו, לשבת על יד השולחן ולשוחח יחדיו.

כשאך נכנס לתוך הבית, הבין מיד מדוע ר' ירמיה פתח לו את הדלת רק עד מחציתה, לאור מנורת הליבון החלשה ראה, כי מאחורי הדלת גם לו ילד על גבי מזרון קטן, כך שאם היה פותח מעט יותר את הדלת, היה צריך לערורו. כך גם לאורך המסדרון הצר הם היו צריכים ללכת בזירות, היות ולכל אורכו ישן לו במנוחת הנפש ילד נוסף, על גבי מזרון.

ר' ירמיה אמר לאליהו, שאין לו מה לחשוש משנת הילדים שיתעוררו מדיבורים, זאת משום שדרכו ללמוד בקול, והם רגילים כבר מעת לידתם לישון מתוך רעש, כך שאפילו רעש גדול לא יעוררם. לשם הדגמה הרים ר' ירמיה את קולו בזעקה, ואף אחד מהילדים המסתירים לא נע ונדע.

בהנכנס אל חדר לימודו, מקום שינת הבנים, שתורנותם הלילה היא לישון בחדר ולא במסדרון, ראה שברחבי החדר הגדול שבדירה, שהוא קטן בהרבה מהחדר הקטן

לא צריך אפילו להיות 'בר בי רב דחד יומא' בשביל לדעת שעבודת תיקון המידות היא עבודה קשה, ובלא עמל התורה ולימוד המוסר לא ניתן לשנות אפילו מידה רעה אחת, ויודעים הדברים, שכל אותם אלו 'המתורבתים' למיניהם, גם הנהוגותיהם המנוסות והיפות, כל זה הוא רק כלי חוץ, כשאין נסיון לפנייהם, אבל כשמגיעה שעת נסיון, מתגלה לעין כל מידותיהם הרעות והמגוננות, אשר הם כגרועות שבחיות הטרף אשר ביערות ובג'ונגלים.

ישנם הבוטחים ביצרם בחושבם שכבר כבשו את ההר הגבוה, ושינו את מידותיהם, כאשר הם מראים ומשכנעים, את עצמם או את האחרים, שהצליחו לשנות את עצמם ולהתגבר על מידותיהם, לצורך כך הם מפליגים בסיפורים ומעשיות, באותות ובמופתים, היאך הם התגברו ללא קושי על מידותיהם. אם השינוי אינו בא מעמל התורה ולימוד המוסר, אולי יתכן והם הצליחו להגביה לעצמם את סף ההתפרצות, אבל המידות הרעות עדיין מקננות בהם, רק בכל המקרים שהיו וארעו, עדיין לא הגיעו לרמת ההתפרצות, ואוי למי שיעמוד על ידם בשעת התפרצות, בו יכוחו לעין כל שמידותיהם לא השתנו והם נשארו כמו שהיו בעבר.

מידת הקנאה, בשונה משאר ריעותיה, המידות הרעות האחרות, מלבד מה שהיא גורמת רעה גדולה לבעליה, כדברי קודשו של שלמה המלך החכם מכל אדם, שכתב בספר משלי (י"ד ל'), 'ש'רֵקֵב עַצְמוֹת קַנְאָה', ודברי איוב (ה' ב'), 'אִפְּתָה תְּמִית קִנְאָה', שהקנאה מכלה את ליבו של המקנא והורסת לו את חייו עדי מות, עצם מציאותה היא רק מחוסר הידיעה מה עובר על מי שמקנאים בו. אם המקנא היה יודע מה מכלול חייו של המושא לקנאה, עם מה הוא מתמודד ומתנסה, מה הם צרותיו ודאגותיו, לעולם הוא לא היה מקנא באחרים.

למרות המציאות הברורה והקיימת, רבים הם שיצרים לכדם ברשתו גם במידה מגונה זו של קנאה, בדמיון שמפתח להם אודות מעלותיהם וחייהם הקלים של אחרים, ועקב כך מצליח לעוררם לבוא לידי כאב לב ויגון מרובה בקנאתם באחרים, וְלוֹ יִשְׁכַּלּוּ ויִבְרָרוּ קֶצֶת בְּמוֹשֵׁא קִנְאָתָם, היו מודים ומשבחים לה' על שגמלם כל טוב, שאין להם את מה שיש לשכנם.

*

כל זאת ועוד יודעים כולם, אך בכל זאת מעטים הם אלו מבני העיר שאין בליבם אפילו שמץ קטן של קנאה באליהו פונדוויסענאלסגולד*. רכב הפאר הנוצץ החונה על יד ביתו, מוציא לאותם רבים את עיניהם מרוב קנאה, אלו היודעים שכל הבנין הסמוך, שבדרך כלל מחולק לארבעה יחידות דור מרווחות וגדולות, כולו שייך רק לו, מוסיפים קנאה על קנאתם, והידענים הגדולים היודעים עם את שכרו החודשי האגדי, העולה על חמש עשרה אלף דולר, מידי חודש בחודשו, לא כולל הטבות ותוספות, ממש מתפוצצים מקנאה.

מי שחשב שלכל הפחות אליהו סובל מבניו, יגלה שכולם שתולים כשתלי זנים סביב לשולחנו, לומדים במסודות הטובים והויקורתיים ביותר בעיר, נחשבים כעילויים ובעלי שם, ומסבים לו עונג רוחני וגשמי רב עד למאוד. במיוחד שלאחרונה, עוד בטרם מלאו לבניו שלושה עשרה שנים, ישנם כאלו המנסים להניח עליו את ידם, ברצונם לקחתו כחתן לבתם המהוללה, וזאת לאחר שעוקבים אחריו זה שנים, ולא מחמת הממון שיש בביתו, אלא עוד מוכנים לשלם סכומי עתק בכדי לזכות ביהלום מיוחד זה.

עליו אמרו פעם יושבי הקרנות, שמי שלא מקנא בו הוא רק מחמת שאינו יודע את כבוד עשרו ורוב עסקיו, בעיר ומחוצה לה, בארץ ובחוץ לארץ. עוד הוסיפו ואמרו, שלפי מה שמסופר, כל מה שאומרים עליו שהוא שכיר, הוא רק כיסוי לעסקיו הענפים והשקעותיו הרבות, שמהם הוא מרויח בכל חודש אלפים ורבבות.

ישנם עוד אחרים בעיר שגם בהם מקנאים, ואפשר אולי לומר שכמעט בכל אחד ישנם כאלו המקנאים בו, כל אחד דבר אחר, הקנאה היא במה שאין לו ויש לרעהו, וכגון, השקט מקנא ברעהו על תכונת התוססות שהוא נתברך בה, שבשונה ממנו אשר תמיד מונח בקרן זוית ואינו עושה כמעט מאומה, ואילו התוסס מקנא בשקט, על הרוגע שבו הוא חי ומתהלך. היודע לדבר ברבים, מתקנא בחבירו שקולמוסו בינו ויודע לכתוב דברים ברורים ובהירים, המושכים את עין הקורא ונכנסים אל ליבו, והסופר מקנא בדברו, היאך משנתו סדורה לפניו, ואינו חושש מאימת הציבור, היאך עומד מולם לשונו

עוד עצה אחת אבקש, הוסיף אליהו ואמר, תעזי לי היאך אדם יכול להמנע ממידת הקנאה, שלפעמים הקנאה שלי באחרים שיש להם מעמד או יוקרה שאין לי, מעבירה אותי על דעתי ודתי. מה אוכל לעשות כדי להנצל ממידה מגונה זו.

הדבר שאתה יודע שזו מידה מגונה, השיב ר' ירמיה, זה כבר התחלה של הרפואה האלה. אבל בכדי לעקור את המידה הזו ניתן להעזר במה שאמר עמי כשהייתי ילד קטן, שפעם אחת ביקרתי אצל סבי וסבתו ז"ל, וראיתי שיש להם בביתם ארון תרופות ענק, עם תרופות שונות ומשונות, וכל מיני כדורים בצבעים שונים. מאותו יום חשקתי מאוד בארון זה, וכאשר באחד הפעמים הסבתי נחת רוח רבה לסבי, הוא שאלני בחיבה, שאבקש ממנו מה שאני רוצה.

קפצתי על להצעה כמוצא שלל רב, סיפר ר' ירמיה, וביקשתי ממנו ארון תרופות מלא וגדול. ברגע הראשון הסבא לא הבין כלל מה ביקשתי, אבל לאחר שהבין, אמר לי בסבר פניו המאירות, ירמיה נכדי יקירי, תשמח ותודה לך על בריאות גופך, במקום לקנאות בסבך על ארון תרופות הענק שיש לו בביתו. והוסיף ואמר, כך דרכו של כל מקנא, הוא רואה את הארון תרופות השני ומבקש לקבל ממותו, להיות כמוהו חלילה. כל מי שמקנא בשני, אם הוא היה יודע כל מה שהאחר מתמודד עמו, הוא היה בורח מלקנאות במטחוי קשת, והיה מצליח לעקור את המידה המגונה הלזו ממנו.

הוא אשר אמרתי לך בראשונה, סיים ר' ירמיה את דבריו, כאשר אדם מתרגל לתת ולהעניק, לעזור ולסייע לאחרים, מתמלא תחושת סיפוק ואושר, וממילא לא קיימת אצלו הרגשת חסרון, ואינו מרגיש במה שיש לחברו ואין לו.

* **אליהו** יצא מביתו של ר' ירמיה בהרגשה כבדה. עד היום הוא חשב ודמיין, שאילו יצליח עוד בעסקיו, יאגור לכיסו סכום עתק נוסף, שבודאי יקרב אליו את האושר, אבל כעת הוא שמע דברים אמיתיים, שכלל שיאסוף ויצבור עוד ועוד כסף, הרי שהאושר יחק מנו.

שבועות קשים עברו על אליהו, בהם נהג על פי מה שר' ירמיה אמר לו, כאשר השתדל יותר לחשוב על טובת האחרים, במיוחד בחלוקת צדקה מכספו יותר מכפי הרגלו. בתקופה זו ראה עד כמה הוא רחוק מלהרגיש את האחר, לחשוב על השני, כאשר עד היום מחשבתו הייתה אך ורק אודות עצמו, בלא לראות כלל את השני, וכעת הוא החל לדעת שיש עוד מישהו בעולם מלבדו, לחשוב מעט עליו ועל טובתו, והנהגתו זו אכן נתנה לו מעט אושר שהיה כה רחוק ממנו.

כעבור כמה שבועות חשב אליהו שדבריו של ר' ירמיה הינם נכונים ואמיתיים, ולמרות שמעולם הוא לא היה מעלה על דעתו שר' ירמיה חכם ונבון בכל דבר, דבר ברור הוא שחכמתו ובינתו זו באה על ידי עסק התורה ועמלה, לא על ידי ההתעסקות בחכמות שונות, שהרי ר' ירמיה עצמו אינו מתעניין בשום דבר מלבד התורה הקדושה, ואפילו את כותרות העיתונים אינו קורא, כך שודאי דעתו היא דעת תורה, על כן הגיע למסקנא שדאי לו להתייעץ עמו בדבר מה נוסף המעיק עליו.

גם בפעם הזאת קבלו ר' ירמיה בסבר פנים יפות, אליהו כבר לא נבהל ממראה הבית, ומיד הוא חושב, והשיחה עם ר' ירמיה גם בפעם הזאת התנהלה על מי מנוחות.

* **הפעם** ביקש אליהו להתייעץ עמו, אודות מה שמציק לו זה שנים רבות, שכמעט בכל עת נופל עליו איזה שהוא ענין הכרוך בסידורים רבים ונסיעה ממקום למקום ומעיר לעיר, אין לו שבע שמיני צריך לסייע לשוב או ארבע פעמים מחוץ לעיר, ותמיד הוא חושב שזו הפעם האחרונה, אך בכל פעם מחדש, בכל עת ושעה מתעורר לו צורך דחוף לנסיעות וסידורים אלו. כבר כמה פעמים הוא שכר שליחים מיוחדים עבור נסיעות ושליחיות וסידורים אלו, אך תמיד זה לא הועיל, למרות שהם היו אנשים מוצלחים בכל נושא ותחום, בכל זאת הם לא

אזכור את בני המשפחה ליוזם הפרשה עם פרש"י!

הצליחו לטבע את שליחותיהם על הצד הטוב, ותמיד נשארו לו כמה דברים שהוא לא יכל לעשות על ידם, אלא הורכח לבוא בעצמו.

עצם הענין של הנסיעות, הוסיף אליהו ואמר, זה לא מה שכל כך מציק לי, במיוחד אם אני משווה את מצבי לאחי הנוסע בכל יום בשני אוטובוסים בכל פעם מביתו לעבודתו בעיר אחרת וחזרה. גם ביחס לאבי, שעבד בחברת הובלות, ובכל יום נסע עם המשאית המקרטעת ממקום למקום, לוי ירכב מפואר נוח, הנסיעות ממעט לא מורגשות, לוי הסיקוס סביב כל הנושא של הסידורים, מוציא אותי ממש משלוותי. רק בחודש האחרון נאלצתי ליסוע כעשרה פעמים למס הכנסה, לעלות ולרדת, ללכת מפקיד זה לאחד, וחוזר חלילה, עד שבכל פעם, כשחזרתי לאחר שעותיהם של התרוצצות, הייתי מותש לחלוטין.

זה נראה לי כמין גזירה מיוחדת עלי, טען אליהו. כל מה שאני עושה, תמיד יגורר בעקבותיו סידורים שונים ומשונים, התייעצתי עם כמה מחברי, וכולם התפלאו על כך, באומרם שזה לא משהו הגיוני, אלא גזירה או קללה. **פעמים** רבות, סיפר אליהו, אבי צחק עלי כשיספרתי לו על קשיי בסידורים. הוא סיפר לי על אביו וסבו, ואולי גם עוד כמה דורות אחרונים, שהתפרנסו כולם מקצוע הרכילות, שבכל יום ראשון בבוקר, אבי המשפחה היה יוצא מביתו, לאחר שנפרד מכל משפחתו, כששק גדול על כתפו, בו היו צרורים 'מוצרי סדקית' למיניהם, עם עוד כמה דברים אחרים שהכפריים זקוקים להם, יחד עם לחם שחור מיובש שיהיה לו לאמאלו בלא להזדקק לתר של 'פת פלטר', ומעל הכל הטלית ותפילין וכמה פפרים, וכך הלך לאיטו, כשמשרוך את רגליו מכפר לכפר מוכך כמה חפיצים, ומרויח כמה פרוטות, וממשיך לכפר נוסף, עד שמקראת סוף השבוע מסיים את סיבובו ובצהרי יום השישי, כמה שעות לפני שבת קודש, היה שב לביתו ולמשפחתו, כשבידיו כמה עשרות פרוטות שהרויח בעמלו, בהם התפרנסו כל בני משפחתו הגדולה. ולמרות קשייו הרבים, סיפר אבי, תמיד היה מאושר ומעולם לא התלונן.

אבל מה באעשה, אמר אליהו, אין לי את כוחות הנפש אשר היו להורי וזקני, ואני מרגיש שכבר כלו כוחותי ל כלל הסידורים הללו, ועל כן אני מבקש עצה ותושיה, היאך אוכל להסיר ממני את הגזירה והקללה ואוכל לחיות כאחד האדם.

* **לאחר** מחשבה השיב ר' ירמיה, שיש לו רעיון מיוחד היאך הוא יוכל להסיר מעליו את כל אותם סידורים שמטרידים אותו, וזאת על ידי שיקבל על עצמו, שבכל שבוע הוא יסיע ברכבו חולים ובני משפחותיהם אל בית החולים וחזרה לביתם.

בשביל מה יש צורך להסיעם, הקשה אליהו, וכי אין אוטובוסים ומוניות? והוסיף ואמר, שבעבר, לפני כמה שנים כבר פנו אליו מאחד ארגוני החסד והציעו לו לתרום או לסייע למערך ההסעות, ועד היום זכור לו רגו על כך, שבביל מה צריך לבזבז כספי ציבור זמן של אנשים בעבור אנשים שלא מכבודם ליסוע עם אוטובוסים או מתקמצנים על נסיעה במונית.

תודה להקב"ה ותשמח על כך שמעולם לא היית מאושפז בבית החולים תקופה ארוכה, השיבו ר' ירמיה. אתה, הנוסע בכל עת ברכב צמוד, מפואר נוח, לא יכול כלל להבין את סבלם של האחרים. הרי גם כאשר רכבך מתקלקל, יש לך רכב חלופי. אבל תנסה יום אחד להסתדר בעיר בלא רכב צמוד, ללכת כמה מאות מטר ברגלך, כאשר הינך בריא ושלם, אולי כך תוכל להתחיל להבין את האחרים.

רק אספר מעט ממה שעבר עלי באחרונה, סיפר ר' ירמיה, אחד מבני היה מאושפז כחודש בבית החולים בעיר הסמוכה, וכפי הידוע לך, להשאיר חולה בלא ליווי צמוד בכל שעות היממה, הוא סכנת נפשות. ומאידך, זכיתי לבני משפחה נוספים מלבד הבן החולה, כך שבמשך כל אותו חודש נזקקנו בני המשפחה ליסוע לבית החולים השכם והערב, הלון ושנב, כאשר רעייתי היתה בבית החולים בלילה ואני ביום. ואילו הייתי צריך

ליסוע במוניות, העלות של מוניות לשבוע בלבד, הוא יותר מהאוכל של כל בני משפחתי לחודש שלם, וכי אוכל להרעב את כל ילדי בעקבות כך למשך חודשים ארוכים?

האפשרות הנוספת של נסיעה באוטובוסים, כמעט ואינה שייכת. באותם פעמים בודדות בהם לא נמצאו מתנדבים שהסיעו אותנו ברכבם, נאלצנו לבזבז כשעתיים ומחצה בדרכים, כאשר אנו מתישים מכל מה שמסביב, ועוד היינו צריכים למצוא מי שישמור על החולה למשך אותם שעות בהם היינו בדרכים.

רק תחשוב על כך, שאדם יוצא משהות של שעות מרובות מהמחלקה האונקולוגית, שאדם ממוצע אינו רוצה כלל לשמוע את שם המחלקה, ובראשו כל המראות שראה עם הדמיונות אודות מה עוד יכול להיות ולקרות, ממוטט נפשית וגופנית, ובידני לסייע בידו מעט, לקחתו לביתו ולהקל ממנו מעט את סבלו. ומאידך, אם מקרה זה מפחיד מדי לחשוב עליו, תוכל להרהר באותו נער או מבוגר, שעקב חבלה נשברה רגלו ועליו להטלטל בדרכים עם רגל שבורה ומגובסת, ואתה יכול להקל מעליו ולקחתו ברכבו.

פעמים רבות, לא מדובר בנסיעות יזומות אל עבר בית החולים, אלא באדם שנוסע ממילא לאיזור, וסיבוב קטן עד לבית החולים הוא טירחה מועטת עבורו, ועל ידי כך יכול לעזור ולסייע לחולים ולבני משפחותיהם, עזרה רבה עד מאוד, אילו רק יפנה לאותם אנשי חסד צדיקים ויקרים העוסקים בסידור ההסעות לחולים, במסירות נפש כמעט בכל שעות היממה.

ישנם כאלו, שרק לאחר וחוו על בשרם את הקושי הרב באשפוז ובנסיעות לבית החולים, החלו להתנדב למצוה יקרה זו, וישנם כאלו שהשכלו והתנדבו למצוה זו גם בלא לעבור את זה בעצמם, ובזכות זה הם מצילים את עצמם מצרות צרורות ומכל נגע ומחלה.

אני גם מכיר יהודי אחד יקר, שקבע לעצמו יום של חסד פעם בשבוע, ביום שישי, בו הוא אינו עובד, ובקביעות זה שנים נוסע נסיעה יזומה לכמה מבתי החולים באיזור, לוקח עמו חולים ובני משפחותיהם, והוא סיפר לי דברים נפלאים, שמאז שהתחיל בהנהגתו זו, יש לו סייעתא דשמיא מרובה בנושאים רבים, ובמיוחד הוא רואה את יד ה' בבריאותו ובריאות בני ביתו, ששבח לבורא עולמים הם תמיד בבריאות איתנה.

עצתי היא, סיים ר' ירמיה את דבריו, שאם אתה רוצה לסייע לענין זה של הסעות חולים בכספק, הוצא ענין גדול מאוד וצדקה חשובה. אך אתה רוצה להנצל מהגזירה שיש עליך, אתה צריך בעצמך וברכבך, לא על ידי שליח, להסיע חולים ובני משפחותיהם לבתי החולים וחזרה לבתייהם, ובעזרת ה' ית"ש, זכות זו תעמוד לך להנצל מכל צרה וצוקה נגע ומחלה, ושיהיה לך כל טוב כל הימים, ובמיוחד תעמוד לך להנצל מגזרה זו, ויחד עם זאת, ככל שתמיד במצוה, הסיפוק הרוחני מקיים מצות גמולת חסדים בגופו ובממונו, יחד עם מה שתתן אל ליבך להודות לה' על החסדים שהוא גומל עמך בכל עת ושעה, בבריאותך ובריאות בני משפחתך, והנחת המיוחדת שיש לך מבינך, ואף עשירותך הגדולה, כל זה ביחד יתן לך ולכל בני ביתך אושר רב עד מאוד.

למרות הקושי הרב שבדבר, שמע אליהו לדברי ר' ירמיה, והחל להסיע בקביעות פעמים שלוש בשבוע חולים ובני משפחותיהם, ולא זו בלבד שראה סייעתא דשמיא מיוחדת, והגזירה שהיתה עליו זה שנים רבות, בטלה וידה ממנו, אלא עוד החל לאהוב את ההתעסקות במצוה זו, ואף בלא הסגולה שבכך, הוא לא רצה להפסיד או להפסיק מכך בכל מחיר.

לימים, כששאל אליהו את ר' ירמיה, מנין לרב סגולה זו של הסעת חולים לבתי החולים, שתלפן מהגזירה שהיתה עלי, השיב ר' ירמיה, שלמד כן מלימוד פרישת ויחי שנים מקרא ואחד תרגום כנפסק בשו"ע אור"ח סי' רפ"ה ס"ב, יחד עפרש"י כדת של תורה, שכך יש לירא שמים לנהוג.

מנין בפרשתינו עפרש"י הגיע ר' ירמיה לסגולה זו?

ניתן לקבל כל שבוע את העלון באימייל (ללא תשלום), גם את המהדורה המורחבת בתוספת הסיפור ושאלה בצידו **בגודל כפול**. על שני עמודים. המעונינים לקבלו, ישלחו את שמם וכתובתם בכתב ברור, בתוספת מס' טלפון לבירורים, לפקס המערכת או למייל: ichudbchidud@gmail.com. תשלום: 08) 9741115 (מחיר: לקריאות 8 - 972) + 24 (שעות) או למייל ichudbchidud@gmail.com לפקס